

Socialutskottets yttrande

1981/82:4 y

om kontroll över visst automatspel

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har anhållit om yttrande av socialutskottet över proposition 1981/82:203 om kontroll över visst automatspel jämte följande motioner, nämligen 1981/82:2447 av Ingegerd Elm (s), 1981/82:2448 av Margot Wallström (s) och Åke Gustavsson (s), 1981/82:2493 av Oskar Lindkvist (s) och Lars Ulander (s) samt 1981/82:2494 av Margareta Winberg (s) och Marianne Stålberg (s).

Utskottet

I propositionen föreslås nya regler för anordnande av flipperspel och liknande automatspel. Reglerna avses bli intagna i en särskild lag, lag om anordnande av visst automatspel. Enligt denna skall tillstånd krävas för att i förvärvssyfte anordna spel på mekanisk eller elektronisk spelautomat som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten.

Ansökningar om tillstånd prövas enligt lagförslaget av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Tillstånd skall kunna förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

Den som anordnar automatspel som omfattas av lagens bestämmelser får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet. Tillstånd får återkallas om spelet anordnas i strid mot denna bestämmelse. Detsamma gäller om automatspel anordnas i strid mot föreskrifter som socialnämnden utfärdat.

Socialnämnden skall också svara för tillsyn över spelverksamheten. Påföljd i form av böter eller fängelse i högst sex månader skall kunna ådömas den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel utan att ha tillstånd eller bryter mot socialnämndens föreskrifter.

Av den lämnade redovisningen framgår att förslaget i propositionen begränsar sig till att avse åtgärder för att motverka uppkomsten av olämpliga barn- och ungdomsmiljöer i samband med spel på flipperspel och liknande automatspel. I två motioner framställs yrkanden som har avsevärt mera långtgående krav. I motion 1981/82:2448 av Margot Wallström

(s) och Åke Gustavsson (s) vill motionärerna att regeringen skyndsamt skall återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att kommunerna skall pröva etablering av alla fritids- och nöjesinrättningar i syfte att förhindra olämpliga ungdomsmiljöer. Oskar Lindkvist (s) och Lars Ulander (s) framställer ett likartat yrkande i motion 1981/82:2493. Motionen syftar till att det framlagda lagförslaget skall få ett betydligt vidgat tillämpningsområde, nämligen på det sättet att lagen skall omfatta alla slag av kommersiella fritids- och nöjesplatser.

I överensstämmelse med vad motionärerna anför och som framhålls av motionärerna kan givetvis en olämplig ungdomsmiljö förekomma i andra sammanhang än just spelhallarna. Departementschefen anför att det kan finnas åtskilliga exempel på miljöer som är sådana att de motiverar ett inflytande från samhällets sida men det krävs olika typer av åtgärder. En generell analys av samtliga typer av ungdomsmiljöer skulle fordra långtgående undersökningar, anför han (s. 9). Han anför vidare bl. a. att man inte löser de ungdomsproblem som kan finnas i stort genom att införa förbud och restriktioner. Självfallet måste ungdomsproblemen som helhet lösas på annat sätt genom mera generellt inriktade åtgärder. Detta förhållande, anför han, bör inte hindra att man nu ingriper mot en företeelse som har visat sig orsaka missförhållanden. Förslaget i propositionen skall ses som en bland flera åtgärder för att värna om barns och ungdomars uppväxtmiljö.

Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till den bedömning som departementschefen sålunda ger uttryck åt i propositionen. Den däri lämnade redovisningen visar att det finns tungt vägande skäl för att ingripa mot spelhallarna med lagstiftning av här aktuellt slag eftersom de i många fall inte utgör någon lämplig barn- och ungdomsmiljö utan skapar betydande sociala problem. I sammanhanget bör också nämnas att riksdagen i början av förra året begärde att regeringen skyndsamt skulle lägga fram förslag till lagstiftning om flipperspel och liknande automatspel.

Utskottet tillstyrker således förslaget att riksdagen nu genom en särskild lag reglerar anordnande av visst automatspel. Utskottet återkommer i det följande till den närmare utformningen av lagstiftningen.

Utskottet är inte berett att förorda en lagstiftning av så långtgående natur som föreslås i de båda ovan redovisade motionerna. En sådan lagstiftning skulle kräva en mera omfattande utredning av bl. a. lagteknisk art. Utskottet kan inte heller förorda att en sådan utredning nu kommer till stånd. Det är emellertid angeläget att man noggrant följer utvecklingen och vidtar åtgärder inom ramen för den nuvarande lagstiftningen i syfte att motverka förekomsten av olämpliga barn- och ungdomsmiljöer. Härvidlag vill utskottet erinra om de krav den nya socialtjänstlagen ställer på socialnämnden i kommunen. Det ingår i socialnämndens uppgifter att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organi-

sationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen. Utskottet vill också framhålla att erfarenheterna av den lag som föreslås i propositionen kan ge anledning till ytterligare överväganden rörande vilken verksamhet som skall omfattas av bestämmelserna i lagen. I enlighet med det anförda avstyrks motionerna.

Enligt det i propositionen framlagda lagförslaget skall lagen vara tillämplig på spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten. Tillstånd skall krävas för att anordna automatspel av angivet slag på två eller flera spelautomater inom samma lokal eller anläggning. Enligt förslaget skall detta dock inte gälla för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig natur.

Erinringar mot innehållet i de nu redovisade bestämmelserna har framställts i motion 1981/82:2447 av Ingegerd Elm (s) och motion 1981/82:2494 av Margareta Winberg (s) och Marianne Ståhlberg (s). I båda motionerna yrkas att tillstånd skall krävas även i fall då det finns endast en automat. Därjämte yrkas i motion 1981/82:2494 att det inte skall finnas något undantag från tillståndskravet då automatspel anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär.

Förslaget bygger på en departementspromemoria (fogad som bilaga till propositionen). Utgångspunkten för denna har varit att tillståndsprovningen i huvudsak skall omfatta den spelverksamhet som bedrivs i s. k. spelhallar. Promemoriaförslaget utmynnar i att tillstånd bör krävas för att anordna spel på flera än tre apparater inom samma lokal eller anläggning. Tillståndsplikt föreslås dock inte omfatta spel som anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär.

Bland de remissinstanser som förordar att en tillståndsprovning införs är meningarna delade i fråga om tillståndspliktens omfattning. Flera av dessa remissinstanser tillstyrker promemoriaförslaget eller lämnar det utan erinran. Majoriteten avstyrker emellertid förslaget och förordar i stället att en generell tillståndsplikt införs.

I propositionen lämnas bl. a. följande redovisning.

Till de remissinstanser som förordar en generell tillståndsplikt hör rikspolisstyrelsen, statens ungdomsråd, lotterinämnden, tre länsstyrelser, Svenska kommunförbundet samt flertalet kommuner och ungdomsorganisationer som har yttrat sig i frågan. Lotterinämnden framhåller att erfarenheten har visat att spelet förorsakar skadeverkningar även om antalet apparater understiger fyra. Detta gäller t. ex. spelverksamhet som har anordnats i kaféer och konditorier som ligger i närheten av skolor eller på orter där större möjligheter till förströelse saknas. Samma grundtanke framförs av Svenska kommunförbundet. Förbundet framhåller att frågan om antalet flipperapparater är av underordnad betydelse. Enligt förbundet är det miljön som bör vara avgörande om tillstånd skall meddelas eller ej. Flertalet av de kommuner som har yttrat sig i frågan anser att det inte kan uteslutas att missförhållanden kan uppstå i lokaler där spel har anordnats på färre än fyra apparater. I allmänhet sägs det från kommunalt håll att det

inte finns några skäl som talar för en begränsning av möjligheterna att ingripa. Det framhålls också att spelverksamheten på mindre orter oftast inte omfattar flera än tre apparater. En remissinstans menar att ett genomförande av promemorieförslaget i denna del kommer att resultera i att spel på högst tre apparater kommer att anordnas på ett stort antal platser i kommunerna för att de som anordnar spelverksamhet skall slippa tillståndsprövningen.

Ett par remissinstanser anser att tillståndsplikt bör inträda först när spelverksamheten är av större omfattning än vad som föreslås i departementspromemorian. Sveriges automatägares riksförbund menar således att, om tillståndsplikt införs, skall den avse spel på flera än sex apparater. En annan remissinstans anser att gränsen för tillståndsplikt kan sättas vid spel som omfattar fler än sju apparater.

Departementschefen redovisar vissa förhållanden som talar för att endast spelverksamhet av viss större omfattning bör bli föremål för tillståndsprövning. Han hänvisar å andra sidan också till bl. a. vad som anförts från kommunalt håll och som redovisats ovan av innehåll att spel som är anordnat på enstaka apparater också kan vara upphov till i princip motsvarande sociala problem som har konstaterats i samband med spelverksamheten i spelhallarna. Han anför härefter följande.

Vid bedömning av frågan om tillståndspliktens omfattning fäster jag särskild vikt vid kommunernas önskemål om en generell tillståndsprövning och vid det förhållandet att kommunerna följaktligen är beredda att åta sig ansvaret för en mera omfattande prövning. På lokalt håll kan man bäst bedöma behovet av åtgärder. Kommunernas engagemang i frågan är enligt min mening också en garanti för att man söker sig till smidiga former för handläggningen av dessa ärenden. Farhågor för en onödig byråkrati har emellertid framskyttat i debatten. Jag anser att sådana farhågor bör kunna mötas genom att automatspel som anordnas endast på en spelautomat inom samma lokal eller anläggning undantas från tillståndsplikten. Jag föreslår alltså att det öppnas en möjlighet att ingripa mot spelverksamhet som omfattar spel på två eller flera spelautomater.

Utskottet anser för sin del att utomordentligt stor vikt måste tillmätas kommunernas åsikt att det skall ske en generell tillståndsprövning. Den invändning som framförts mot en så långtgående tillståndsplikt av innehåll att en onödig byråkrati skulle uppstå anser utskottet inte böra tillmätas någon betydelse eftersom det är kommunerna själva som skall svara för tillståndsgivningen och kontrollen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionerna att även då det bara finns en spelautomat i en lokal eller anläggning tillståndsplikt skall finnas.

Utskottet biträder däremot propositionsförslaget om att offentlig tillställning av tillfällig karaktär inte bör omfattas av tillståndsplikt. Motion 1981/82:2494 avstyrks i motsvarande del. Om spelverksamhet är avsedd att förekomma vid en offentlig tillställning av tillfällig karaktär är detta ett förhållande som får tas i beaktande vid den prövning som förekommer enligt allmänna ordningsstadgan.

Då det gäller övriga delar av förslaget till lag om anordnande av visst automatspel har utskottet inte något att erinra. Utskottet tillstyrker också i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207).

Stockholm den 6 maj 1982

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Rune Gustavsson (c), Mårten Werner (m)¹, Erik Larsson (c), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Ann-Cathrine Haglund (m)*, Maria Lagergren (s), Anita Persson (s)* och Georg Karlsson (s)².

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

¹ Mårten Werner var vid yttrandets justering ledig från uppdraget som riksdagsledamot.

² Georg Karlssons uppdrag som ersättare för riksdagsledamot hade upphört vid yttrandets justering.

